

Teorijski pristupi kao okvir razumijevanja zajednice

KORPUS TEORIJE VAŽAN ZA SROZ

P

- Širi teorijski okviri razumijevanja društva
- Paradigmatska usmjerenja
- Teorije velikih dosega

T

- Teorije razumijevanja zajednice kao entiteta
- Teorije mezo i mikro dosega

T

- Teorijski koncepti organiziranja zajednice

M

- Modeli rada u zajednici kompatibilni s osnovnim teorijskim usmjerenjima

Važnost teorije u radu u zajednici

I. STRUKTURIRANJE KOMPLEKSNE STVARNOSTI

- Koristi kao svojevrsna karta (mapa) po kojoj se krećemo
- Teorija kao struktura koje se praktičari drže tijekom ulaska u nepoznato područje
- Teorija kao struktura koja pomaže u razmišljanju i učenju tijekom procesa
- Teorija kao kostur na koji se mogu osloniti u vezi različitih zahtjeva, etike itd.

Važnost teorije u radu u zajednici

II. RAZUMIJEVANJE DRUŠTVENIH FENOMENA

- Teorija nam pomaže razumjeti kako se određene stvari odvijaju i predvidjeti što možemo očekivati
- Teorije nam pomažu istražiti utjecaj određenog konteksta i nekih neprepoznatih utjecaja
- Objašnjava dinamiku ponašanja klijenata
- Teorije o tome kako se događa promjena u društvu pomažu nam razumjeti izvore i zapreke promjenama na način koji nam omogućava bolju procjenu, planiranje, intervencije i evaluaciju

Važnost teorije u radu u zajednici

III. TEORIJA KAO ORIJENTIR ZA PRAKSU

- Teorija pomaže kod ulaženja na novi teritorij na pažljiv i odgovoran način
- Teorije su važan alat za uspješnu praksu
- Teorije podižu kvalitetu prakse
- Teorije potiču učenje i profesionalni razvoj praktičara u zajednici
- Teorija je nužna za praksu u zajednici koja za cilj ima socijalnu pravdu
- Teorija dopušta testiranje, proširivanje i mijenjanje ideja i akcija
- Pruža alat za oblikovanje i evaluaciju intervencija koje se zasnivaju na razumijevanju ciljanog ponašanja
- Uspješni programi temelje se na jasnom razumijevanju ponašanja koje je usmjereno prema promjeni i kontekstu koji je okružuje

TEORIJE KOJE POMAŽU RAZUMJETI DRUŠTVO

EKSPLANATORNE TEORIJE

Tipovi eksplanatornih teorija o društvu i socijalnoj promjeni

Tip teorije	Kratki opis	Relevantna pitanja / funkcije
Evolucijska – društvo i zajednice postižu napredak tijekom vremena	Pretpostavlja da se promjene događaju u multilinearim progresijama, obično od jednostavnijih prema složenijim; ponekad se smatra da promjena poboljšava društvo	Koji tip promjena je trenutno u tijeku? Kakva je povijest određenih problema u zajednici i u društvu u cijelosti? Koji su oblici i izvori promjene?

U KOJIM OKOLNOSTIMA PRIMJEĆUJEMO DA PROTEKLO VRIJEME OSTAVLJA TRAGA NA DANAŠNJE UVJETE ŽIVOTA? Navedite neki primjer.

Kako razmišljate o različitim društvima i njihovoj sposobnosti da se nose sa socijalnim promjenama?

Problem društvenih promjena – dinamike odvijanja, brzine, linearnosti i sl...

Tipovi eksplanatornih teorija o društvu i socijalnoj promjeni

Tip teorije	Kratki opis	Relevantna pitanja / funkcije
Politička ekonomija – bavi se političkim i ekonomskim sustavima	Pretpostavlja da ekonomska i politička osnova globalne, nacionalne i drugih vanjskih okolina može stvoriti uvjete kako za promjenu tako i za stabilnost	Koje su posljedice trenutnog političko-ekonomskog sustava te političkih i ekonomskih okolnosti koje utječu na određenu situaciju i kontekst?

Tipovi eksplanatornih teorija o društvu i socijalnoj promjeni

Tip teorije	Kratki opis	Relevantna pitanja / funkcije
Strukturalno/funkcionalna, otvoreni sustavi, ekološka (iz teorija o prirodnim i socijalnim sustavima)	Opisuje/analizira strukture i njihove funkcije kao i procese unutar i između struktura i granica. Nastoji se usmjeriti na ono što odnose održava stabilnima	Koje strukture postoje? Kakva je priroda njihovih granica i odnosa između i unutar njih? Kakvi su procesi koji se pojavljuju unutar i između komponenata sustava?

Što razumijemo pod sintagmom da "sustav" ne funkcionira?

Što znači sustav koji funkcionira?

Tipovi eksplanatornih teorija o društvu i socijalnoj promjeni

Tip teorije	Kratki opis	Relevantna pitanja / funkcije
Teorije sukoba (napetosti, sukobljeni interesi, ograničeni resursi, razlike u distribuciji moći, kompeticija među grupama)	Usmjerenost na grupne razlike, napetosti i deformacije između komponenata društva i zajednica; pretpostavlja da sukobi stvaraju uvjete koji potiču promjenu	Koje grupe u zajednici imaju sukobljene interese i pristupe? Tko se natječe za postojeće resurse? Kakva je podjela moći među grupama?

Sukob kao obilježje društva? Sukob kao imanentna karakteristika čovjeka?

Može li čovjek izgraditi ravnopravno društvo?

Mogu li borci za novi društveni poredak ostati lojalni svojim vrijednostima?

Tipovi eksplanatornih teorija o društvu i socijalnoj promjeni

Tip teorije	Kratki opis	Relevantna pitanja / funkcije
Kritičke, feminističke, kritičke rasne teorije (naglašavaju osnaživanje i ugnjetavanje sa izgrađenim stavom u vezi zagovaranja)	Imaju eksplicitne ciljeve promoviranja poboljšavanja situacije za one koji su najviše zapostavljeni u društvu; žele razumjeti i propitivati izvore ugnjetavanja	Kako su stvorene i održavane nejednakosti i razlike u moći? Što će ih promijeniti ili razoriti? Kako bi izgledala socijalna pravda?

Koji su elementi reprodukcije ugnjetavačkih struktura?

Kako bi se mogla redefinirati moć u društvu – kojim mehanizmima?

Tipovi eksplanatornih teorija o društvu i socijalnoj promjeni

Tip teorije	Kratki opis	Relevantna pitanja / funkcije
Konstrukcija značenja (simbolički interakcionizam, neki aspekti kulture, teorije o ideologiji, interpretativne teorije)	Usmjerenost na to kako su stvorene ideologije (religijske, političke, kulturne i osobne) te kako se one održavaju i usvajaju; također bave se pitanjima o tome kako se može objasniti i opravdati postojeća uređenost društva i moći	Koja objašnjenja su ponuđena i od koga o tome kako stvari funkcioniraju i o tome koji su uzroci postojećih problema? Koja se latentna i manifestna značenja mogu razlikovati? Koji kulturalni i subkulturalni simboli i norme djeluju?

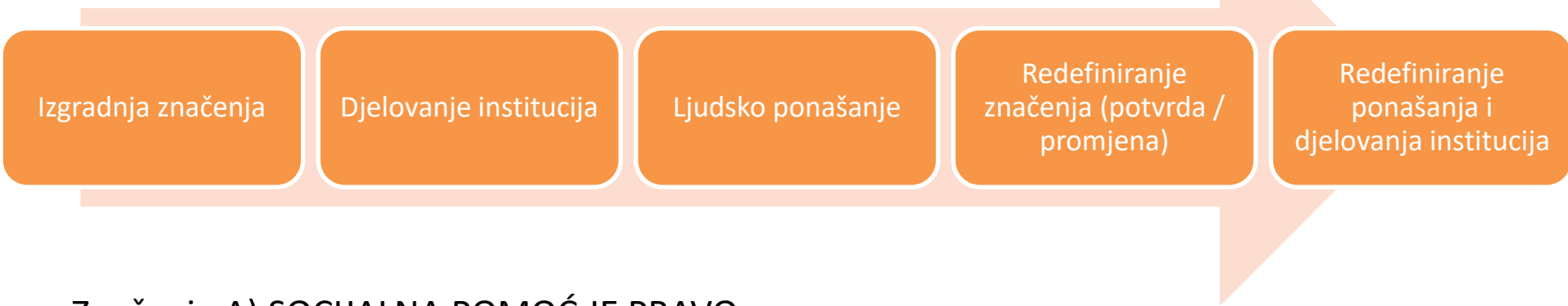
Navedite primjere konstrukata za koje je bilo važno da se redefinira njegovo značenje?

Što donosi promjena značenja konstrukta?

Kako izgrađujemo značenje nekog konstrukta?

Tipovi eksplanatornih teorija o društvu i socijalnoj promjeni

Tip teorije	Kratki opis	Relevantna pitanja / funkcije
Su-konstruktivske: Kako svakodnevne interakcije obilježavaju ponašanje i institucije	Ispituju kako društvene strukture i odnosi su-konstruiraju jedni druge; kako svakodnevne akcije održavaju socijalne sustave i obrnuto; uloge socijalnih službi	Kako socijalni sustavi reguliraju i strukturiraju mišljenja svojih članova i obrnuto? Kako svakodnevne rutine i transakcije stvaraju/održavaju status quo? Kakvi izvori za postupanje postoje?

Značenje A) SOCIJALNA POMOĆ JE PRAVO

Značenje B) SOCIJALNA POMOĆ je DRUŠTVENA POZAJMICA

Tipovi eksplanatornih teorija o društvu i socijalnoj promjeni

Tip teorije	Kratki opis	Relevantna pitanja / funkcije
Socijalno-psihološke, socijalno učenje, teorija razmjene, teorija racionalnog izbora	Usmjerenost na osobnu i interpersonalnu razinu, kako se pojedinci razvijaju i uče te kako utječu jedni na druge	Koji su članovi zajednice uključeni ili to mogu biti? Kako ih to obilježava psihološki i odnosno? Što motivira njihove interese?

TEORIJA SOCIJALNE RAZMJENE – naše ponašanje je uvjetovano očekivanjima u razmjeni materijalnih i nematerijalnih dobara s drugima

TEORIJA SOCIJALNOG UČENJA – učenje po modelu

MOTIVACIJSKA TEORIJA – naše ponašanje je pokrenuto motivacijskim faktorima (pr. Maslow)
Pr. Volonterstvo kao rezultat socijalno – psiholoških teorija?

II. TEORIJE KOJE SU ORIJENTIR ZA RAD U ZAJEDNICI

POVIJEST I TEORIJA

Cijela povijest SROZ – a u sebi sadržava dva oprečna povijesna gledišta...

Razvoj i teme socijalnog rada u zajednici ili kako je sve počelo...

Jane Adams

Saul Alinsky

Martin Luther King

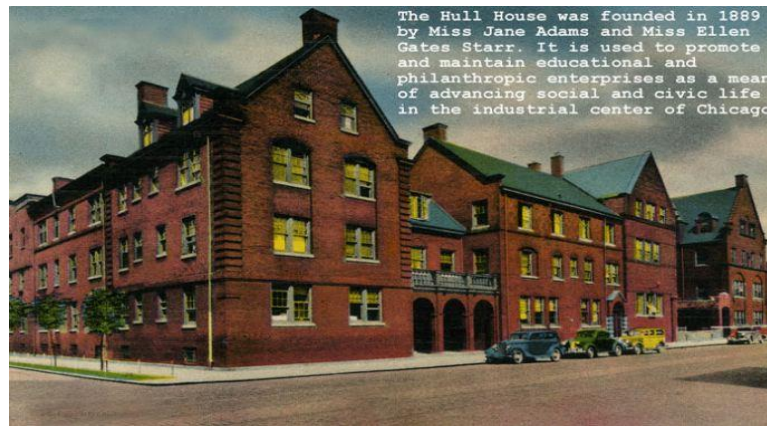
Barack Obama

- tradicija od preko stotinu godina
- nezamjenjiva uloga u aktivnostima poput
 - **borbe protiv socijalne isključenosti,**
 - **promoviranja principa socijalne pravednosti,**
 - **zaganja protiv različitih oblika nejednakosti u društvu,**
 - **izgradnje sigurne i zdrave okoline za život građana,**
 - **izgradnje partnerstva među različitim dionicima u (socijalnom) životu zajednica,**
 - **promoviranja volonterskog rada**
 - **i brojnim drugim**

Settlement pokret (Samuel Barnett – Toynbee Hall, 1884, Jane Adams – Hull House, 1889)

Vode ih osobe iz bogatijih slojeva američkog društva (europske filozofske ideje, religiozni motivi, želja za razvojem demokracije)

- **Reformistički pokret**
- Pragmatizam – poticanje samopomoći, kulturne ponude (kazalište, glazba, oblikovanje slobodnog vremena), zaštita žena i djece, zaštita rada, socijalno zakonodavstvo na lokalnoj, saveznoj i nacionalnoj razini, aktivnosti u pokretu za civilna prava, pomoć zajednici (kao glavni cilj), **prvi obrazovani socijalni radnici**

Settlement kuće

- Holistički pristup
- Zagovaranje socijalne reforme tijekom pružanja usluga
- Povezivanje ljudi iz različitih grupa i klasa
- Ljudima se pristupa kao susjedima, a ne kao klijentima u potrebi
- Ljude se pretvara iz pozicije žrtava vanjskih utjecaja u sudionike odgovorne za vlastiti život
- Koncept je posuđen iz europskih settlement kuća

Settlement kuće - nastavak

- Provođenje velikog i fleksibilnog raspona aktivnosti kojima je upravljalo vijeće volontera u zajednici
- Naglasak i usmjerenost je na snagama obitelji i susjedstva, a ne na individualnim patologijama
- Naglašava se osnaživanje ljudi
- Osnivači u SAD: Jane Addams i Ellen Gates Starr, 1889 osnovana Hull House

Charity Organization Society (Buffalo 1877):

- Cilj – pomoć temeljenu samo na ljubavi i srcu zamijeniti sistematski planiranom pomoći
- “amerikanizacija useljenika”
- Ideologija socijaldarvinizma – “friendly visitors”: savjeti i moralno podučavanje, materijalna pomoć (iznimno)
- Pomoć siromašnima do njihove samopomoći
- Preteča kasnijeg socijalnog rada s pojedincem (**Mary Richmond**)
- Temelj za SROZ (aktivnosti na razini gradskih četvrti)
- Cilj je koordinirati do tada nepovezano djelovanje humanitarnih organizacija na lokalnoj razini

Charity Organization Societies

- Usmjerenost na:
 - Razvoj usluga
 - Planiranje usluga u zajednici
 - Razvoj resursa za razvoj usluga i službi
 - Koordinaciju socijalnih službi
 - Pronalaženje načina kako bi različiti programi i službe u zajednici uspješno surađivali i time zadovoljavali prepoznate socijalne potrebe
 - Obično razvijene u gradovima

Charity Organization - nastavak

- Središnja misija
 - Povezivanje službi i usluga
 - Podizanje kvalitete komunikacije između ustanova i službi
 - Integriranje usluga s ciljem osiguravanja da su ljudi u potrebi zaista dobili uslugu koju trebaju
- Vizija
 - Osigurati da se dobrovoljni rad provodi na uspješan i djelotvoran način
- Transformirani su u današnji United Ways

WHAT UNITED WAY DOES

**Advancing the Common Good —
Creating Opportunities for a Good Life for All**

EDUCATION
Helping Children
& Youth Achieve
Their Potential

INCOME
Promoting
Financial Stability
& Independence

HEALTH
Improving
People's
Health

Community and Volunteer Engagement 2-1-1 Resource Generation
Inclusion Partnerships
Community Investment Public Policy Donor Relationships

How United Way Works — The Standards of Excellence

- Community Centers – Centri u zajednici
- Pružaju razne aktivnosti nakon radnog ili školskog vremena; grupe iz gradskih četvrti biraju zastupnike u odbor; aktivnosti (predavanja i diskusije, filmovi, amaterski koncerti, literarni klubovi, sport etc.); prilika za neposredno sudjelovanje građana u stvarima od interesa za njihovu životnu okolinu

KORPUS TEORIJE VAŽAN ZA SROZ

P

- Širi teorijski okviri razumijevanja društva
- Paradigmatska usmjerenja
- Teorije velikih dosega

T

- Teorije razumijevanja zajednice kao entiteta
- Teorije mezo i mikro dosega

T

- Teorijski koncepti organiziranja zajednice

M

- Modeli rada u zajednici kompatibilni s osnovnim teorijskim usmjerenjima

Teorijski koncepti i pristupi socijalnog rada u zajednici

KORPUS TEORIJE VAŽAN ZA SROZ

P

- Širi teorijski okviri razumijevanja društva
- Paradigmatska usmjerenja
- Teorije velikih dosega

T

- Teorije razumijevanja zajednice kao entiteta
- Teorije mezo i mikro dosega

T

- Teorijski koncepti organiziranja zajednice

M

- Modeli rada u zajednici kompatibilni s osnovnim teorijskim usmjerenjima

Teorijski koncepti i pristupi u organiziranju zajednice

- Teorijski koncepti i pristupi u kojima su na sustavan i smislen način **povezani različiti ciljevi, sadržaji te metode** i postupci koji se pojavljuju u procesu organiziranja zajednice
- Koncept OZ države blagostanja
- Integrativni pristup
- Socijalni rad u gradskoj četvrti
- Rad u miljeu
- Agresivni SROZ
- Strategije SROZ-a prema S. Alinskom
- Katalitičko-aktivirajući SROZ

I.

ORGANIZIRANJE ZAJEDNICE "BEZ ZAJEDNICE"

KONCEPT OZ DRŽAVE BLAGOSTANJA- pristup planiranja “od vrha”

- Bazirani na funkcionalističkoj paradigmi
- Manje usmjeren organiziranju pogođenih i samopomoći, a više poboljšanju stručnih ponuda (djelatnosti) institucija koje djeluju u stambenoj četvrti
- Različite ponude – pomoć u učenju, igraonice, druženje, organiziranje školskih praznika etc.
- Razvijanje kontakata s ostalim institucijama na lokalnom području
- **Građanin može suodlučivati, ali najvažnije odluke donose institucije**
- Društvena proturječja se saniraju međuljudskim odnosima i prilagođavanjem
- “pogođene osobe” su pasivni primatelji pomoći
- Zapravo jedan oblik produženog “casework-a”

- Pozicija stručnjaka unutar koncepta države blagostanja opisana je kroz njegove **koordinativne djelatnosti** koje provodi obavljajući poslove povezivanja različitih institucija, aktivnosti i korisnika.
- Glavna obilježja ovog koncepta mogu se izraziti kroz pet točaka i to:
 - optimiziranje socijalnih službi
 - poboljšanje komunikacije između zajednice i lokalne uprave
 - neizostavno postojanje sukoba kao svojevrsnog “začina u odnosima”
 - intenziviranje međuljudskih odnosa
 - nepostojanje vlastite aktivnosti građana.

?

- *Prepoznajete li Državu blagostanja na nekom primjeru u Hrvatskoj?*
- *Što znači optimiziran rad socijalnih službi?*

II. HOMOGENIZIRAJUĆI PRISTUPI OD DNA PREMA VRHU

Pristupi utemeljeni u aktivaciji stanovnika - “bottom-up”

- Socijalni rad u gradskoj četvrti
 - Integrativni pristup
 - Koncept rada u miljeu
-
- Počivaju na aktivaciji stanovnika
 - Nema promjene u odnosima moći
 - Promatranje zajednice kao samostalnog entiteta
 - U teorijskom smislu važne su socijalno-psihološke teorije i razvoj socijalnog kapitala

Integrativni pristup (Ross)

- **društveni okvir**, koji je zaštićen demokratskim ustavom, u većini i u cjelini dobro postavljen te da je u njemu **pravedno uređena raspodjela moći i vladavine**

UOČENI PROBLEMI U ZAJEDNICI:

- 1) ljudi nisu naučeni na kreativan način ispuniti ustavom zajamčeni slobodni prostor
 - 2) u zajednici ima premalo komunikacije koja bi mogla osigurati trajnu suradnju između različitih skupina u zajednici
- Središnji termin zbog toga u ovom konceptu jest ***integracija***.

- postojeće nejednakosti u društvu ostaju izvan interesa, **akcije se provode samo kod zajedničkih problema** koji pogađaju cijelu zajednicu, primjenjuju se samo **kooperativne taktike**, na zajednicu se gleda kao autonomnu jedinicu neovisnu od struktura koje utječu na nju te se teži **postizanju harmonije i integracije** svih interesnih grupa.
- “integracija predstavlja kvalitetu zajedničkog življenja koja narasta iz zajedništva i kad se ljudi **zajedno okupe** oko problema koji sve pogađaju, kad razmjenjuju ideje o zajedničkim projektima i traže zajedničke ciljeve”
- Sve skupine u zajednici trebaju **na kooperativan način rješavati** postojeće probleme te na osnovi razvijenih vrijednosti raditi na odstranjivanju zajedničkih teškoća

- Kao rezultate organiziranja zajednice autor spominje: a) **umnogostručenu identifikaciju** sa zajednicom, b) **povišene interese za sudjelovanjem** u poslovima zajednice i c) **zajedničke vrijednosti i mogućnosti** za njihovo ostvarenje.
- Sukladno ideji o “različitosti u jedinstvu” koju autor razvija, zajednica bi trebala biti dinamična veličina.
- U zajednici čak **smije dolaziti do napetosti** između različitih skupina, **međutim ne** smije doći do odnosa koji bi se mogli nazvati **konkurencijom**.
- Iako je konkurencija zdrava, ona ipak duboko u sebi, po mišljenju autora, nosi sukobe koji bi mogli razoriti klimu harmonije.

- U pluralnoj zajednici uvijek **postoje pravila igre**, jedan općepriznati sklop normi kojeg nitko nije spreman prekršiti što znači da **određeni temelji neće biti prekoračeni niti pri različitim napetostima u zajednici.**
- Ostaje se unutar društveno-političkih okvira u kojima **nije dozvoljeno provoditi temeljite promjene.**
- Sukladno tome jedino prihvatljiva strategija za intervenciju sastoji se u *kooperativnim taktikama*: suprotnosti se mogu rješavati putem “povjerljivih razgovora” pripadnika zajednice te putem stručnih kompromisa.

- Mjere kao što su **protest ili borba** kod skupina koje protestiraju mogu stvoriti određeni osjećaj zajedništva, no međutim one **na kraju ipak priječe put** zajedničkom rješenju problema.
- Organizator zajednice ovdje se prikazuje kao **svojevrсни surogat odgajatelja** koji nastoji odgajati, uz otklanjanje njihovih vlastitih interesa, dovesti tamo gdje bi ih on rado vidio.
- U integrativnom pristupu jasno je da se ne radi o tome da se pristupi društvenim uzrocima problema već da se **postojeći problemi u najmanju ruku učine podnošljivim** za diskusiju i kooperaciju.

- Kooperacija ne znači da **građani** sudjeluju kao ravnopravni partneri u procesu odlučivanja već da oni samo **sudjeluju u provođenju i ostvarenju već donesenih odluka.**
- Ovaj pristup svoju je primjenu najviše našao u lokalnim **akcijama samopomoći**: npr.: uređenje sitne infrastrukture, skrb o starim osobama, akcije skupljanja sredstava za osobe u stanju socijalne potrebe, organiziranje dječjih igraonica itd.
- dakle **o onim aktivnostima koje će biti pozdravljene od SVIH stanovnika** i koje će predstavljati jedan oblik zajedničke volje.

- **Odvajanje političkog djelovanja od socijalnog rada**

jednoznačno ukazuje na tendenciju integrativnog pristupa da se unutar postojećih političkih odnosa moći ljudi tako organiziraju da se dobro osjećaju te da akceptiraju društvene uvjete onakvim kakvi oni jesu. Promjena statusa quo može se desiti jedino putem odluke elite s kojom se građani trebaju složiti.

?

- Što mislite o ovom pristupu?
- Zna li primjer kako se može unaprijediti harmonija, sklad i suživot u nekoj zajednici?

SOCIJALNI RAD U GRADSKOJ ČETVRTI

- Hinte/Metzger; Springer, 1982

Polazišta:

- Osnovna ideja u razvoju novog koncepta bila je zamijeniti filozofiju pedagoškog pristupa koji se očitovao u većini dotadašnjih modela i konceptata, **filozofijom aktivizma i samoodređenja korisnika usluga socijalnog rada**
- Rad u zajednici sukladno ovom konceptu usmjerava se na **gradske četvrti** budući da je ona **pregledno životno područje unutar kojeg obično nastaju socijalni problemi**

Npr. Brojni problemi nasilja u zajednici imaju veze i sa konstrukcijom naselja (pr. Rasvjeta, izoliranost i sl).

Kontekst gradske četvrti može ojačati ili oslabiti neke probleme koji nastaju negdje drugdje (npr. Nezaposlenost i besperspektivnost drugačije izgleda u drugačijim gradskim četvrtima)

ODNOS AUTORA PREMA ORGANIZIRANJU ZAJEDNICE

1. SROZ nije jasan izraz nego napredna etiketa za **različite aktivnosti socijalnog rada**
- 2. **Teorijski formulirani princip rada SROZ** unatoč svojem pozitivnom sadržaju prakticira se vrlo pojednostavljeno i **nije se nikad uspostavio kao cjeloviti princip socijalnog rada**
- 3. **Izraz SROZ** izaziva kod nositelja različitih ustanova svojevrsni otpor jer **implicira nemir, sukob** itd. Zbog toga pod tim izrazom **nije moguće očekivati inovacije**

- Novi izraz SR u dijelu grada podrazumijeva profesionalni socijalni rad koji se provodi **u dijelu grada kao primarnom životnom polju čovjeka**. U njemu se odvija životna stanovanje, obavljanje svakodnevnih aktivnosti, socijalni kontakti, slobodno vrijeme itd.
- Pozadinu čini cjeloviti **sistemski pristup dijelovima grada** koji više ne promatra odvojeno ciljne grupe, stambene blokove problemska područja i druge kategorije nego sve to promatra **kao nedjeljivu cjelinu**
- Umjesto sheme dijagnoza-intervencija u nekom mikro aspektu, teži se **integrativnom rješavanju problema**

Principi:

- 1. rad se orijentira na stanovnike gradskog dijela. Ne razmišlja se “što bi moglo ljude zanimati” nego se **pita stanovnike za što imaju interes i jesu li spremni nešto učiniti na području na kojem postoji potreba**
- 2. u najvećoj mogućoj mjeri koriste se **resursi gradskog dijela**
- 3. kod svih aktivnosti u prvom planu se nalazi **samopomoć i vlastita inicijativa stanovnika**

Principi:

- 4. rad se odvija tako da **zahvaća ciljne grupe**
- 5. središnji sastavni dio rada je **organiziranje i kooperacija nosioca socijalnih službi** i drugih organizacija u gradskom dijelu te **povezivanje aktivnosti s aktivnostima ostalih komunalnih službi** i planiranjem u političkom prostoru
- **Antipedagoški koncept- nedirektivna pedagogija**

SR u dijelu grada (nedostaci):

- ne rješava klasičan sukob između kontrole i pomoći (ali se bavi njime teorijski i praktično)

Utopijska slika aktivnih stanovnika i samopomoći

- Ne mijenja ništa na planu smanjivanja ekonomske deprivacije i strukturalnih problema (ali stvara u određenoj mjeri radna mjesta kako za stanovnike tako i za stručnjake)
- Ne poboljšava temeljito materijalnu situaciju osiromašenih skupina stanovništva (ali stvara kontakt s njima i pruža podršku pri savladavanju siromaštva)
- Ne mijenja društveno proizvedene socijalne probleme i nepravdu (ali se postavlja pristrano nasuprot posljedicama)

- SR u dijelu grada može se opisati kao win-win strategija:
 - Stanovnici dijela grada dobivaju prostor djelovanja s ciljem poboljšanja uvjeta života i svakodnevice
 - Socijalne službe i socijalni rad postižu efikasnije djelovanje

?

Tijekom procjene zajednice, koliko vam je teško sagledati zajednicu kao nedjeljivu cjelinu?

RAD U MILJEU

- Autori: Ebbe i Friese (1989)
- Milje (*milieu*): označava istovremeno okolinu u kojoj se nalaze ljudi kao i lokalni akcijski krug osobne i društvene djelatnosti
- Što za vas znači pojam "milje"?

Nordijsko značenje zajednice:

- 1. ljudi
- 2. područje
- 3. događaji zajedničkog življenja
- Milje-rad – ekosocijalni orijentacijski okvir
- Milje je više od prostora i više od odnosa

Primjer kako se profesionalni socijalni rad može organizirati

- Prvenstvena pažnja ***klijentu pojedincu*** u njegovom miljeu
- Pod miljeom se podrazumijeva: a) fizički, b) psihički, c) socijalni milje
- Jedno od glavnih pitanja: ***Koji resursi postoje na lokalnom području i kako ih aktivirati da bi se život pojedinca unaprijedio?***
- **Cilj:** osloboditi resurse, podržati stanovnike da utječu na svoj životni položaj s ciljem postizanja veće kontrole nad vlastitim životom
- Metode rada: djelomično preuzete iz “tradicionalnog” socijalnog rada s pojedincem i grupom, djelomično iz drugih dodirnih područja

- Rad u miljeu se usmjerava na *cijelo naselje* koje se promatra kao sistem mreža, grupa i pojedinaca. Težište i ishodište je lokalna zajednica.
- Rad u miljeu teži promjenama na sve četiri razine intervencije polazeći sa stajališta da: a) promjena pojedinca vodi promjenama u lokalnom miljeu i b) promjene u lokalnom miljeu nose sa sobom promjenu pojedinca
- Metode rada: a) direktne (rad s pojedincem, rad s grupom, rad sa zajednicom; b) indirektne (socijalna uprava i planiranje, istraživanje)
- ****Kombinacija države blagostanja i rada u gradskoj četvrti*
 - Socijalni rad se gotovo izjednačuje sa socijalnim radom u zajednici

- Zajedno sa stanovnicima pokušavaju se razviti neophodne lokalno-političke i socijalne organizacije kako bi se ojačala socijalna zajednica i kolektivni utjecaj stanovnika
- Značajan je preventivni socijalni rad
- Razine intervencije: a) društvo, b) lokalna zajednica, c) socijalna mreža, d) obitelj-grupa, e) pojedinac

Glavni principi koncepta rada u miljeu

- milje kao klijent,
- radnik u miljeu kao katalizator procesa suradnje
- transdisciplinarna suradnja,
- smanjivanje vrijednosti individualnih mjera pomoći u zajednici i
- poticanje razvoja kolektivnih resursa u zajednici tj. pomoć do samopomoći

Naglasak na procesu koji vodi:

- od tretmana prema prevenciji
- od orijentacije na slučaj prema orijentaciji na sustav
- od borbe s bolešću prema psihosocijalnom rastu
- od orijentacije na problem prema orijentaciji na resurse
- od razine pojedinca prema razini zajednice
- od “jednostrukosti” prema “višestrukosti”.

?

- Možete li na nekom primjeru objasniti kako
 - a) Promjena pojedinca vodi promjeni okruženja
i
 - b) Promjena okruženja vodi promjeni
pojedinca?

III. KRITIČKI I AKTIVIRAJUĆI PRISTUPI

Pristupi utemeljeni u kritičkoj teoriji i teoriji sukoba

- Agresivni SROZ
- Katalitičko – aktivirajući rad u zajednici
- Pristup rada prema Saulu Alinskom

- Fokus na prepoznavanju ili provociranju društvenih sukoba
- Cilj je preraspodjela moći u društvu i smanjenje nejednakosti

AGRESIVNI SROZ

- Prema postavkama Muellera (1971)
- Od konzervativnih i reformsko-pedagoških koncepata razlikuje se po tome što ne čeka sa socijalnim i političkim akcijama
- Cilj je **promjena odnosa moći i strukture moći** putem solidarnog zajedništva s ugroženima
- Radi se dakle o strategiji “*revolucije od dolje*” čiji se cilj sastoji u ***pravednoj raspodjeli moći i vlasti*** i tako pretpostavlja velike promjene društvenog sustava.

- **Disruptivne taktike**

- Cilj: ometati ciljni sustav u njegovom uobičajenom redu. Ove taktike **prekidaju taj ciljni sustav, ali ga ne uništavaju**
- Obuhvaćaju: povredu običaja (demonstracije, štrajkovi, zaposjedanje stanova itd.) te povredu pravnih normi (neplaćanje poreza, javna neposlušnost)
- Nedostaci: nedovoljna povezanost s praksom socijalnog rada, precjenjivanje mogućnosti, nedovoljno usmjeren razvoju tehnika aktiviranja (samo neke skupine mogu se mobilizirati)

Tko ima potencijal mobilizacije?

Strategije SROZ-a prema S. Alinskom

- Saul Alinsky – najznačajniji praktičar SROZ-a u SAD-u
- Nije tvorac zasebnog teorijskog pristupa
- Smatrao je da **narod koji ima vlast** na duži rok donosi ispravne odluke
- Demokracija će se ostvariti kad se zapostavljeni dio stanovništva organizira i solidarno izvršava vlast
- Razvlašteni mogu ostvariti svoje interese unutar stabilne, organizirane organizacije.
- **Nadregionalne aktivističke organizacije** služe da mjesni programi ne ostanu izolirani

- Alinsky razvio **strategiju za izgradnju i borbu građanskih organizacija.**

Organizator zajednice igra u tome središnju ulogu. On može biti pozvan od određene grupe i dobiti legitimaciju za svoju ulogu. ***Ne može biti neutralan nego na strani zapostavljenih***

- Najviše načelo: početi s radom tamo gdje se ljudi nalaze, djelatnost graditi na iskustvima ljudi te respektirati njihovu individualnu pozadinu

- Organizator zajednice u ovom konceptu igra središnju ulogu
- Alinsky odbija neutralnu poziciju stručnjaka
- Kako bi se organizirala zajednica treba pronaći vođu iz njezinih redova
- Jedini put kojim se može postići komunikacija sa stanovništvom jest preko ***neformalnih vođa*** koji predstavljaju njihovo stvarno mišljenje
- **Definicija problema ne smije biti vlasništvo organizatora zajednice već samog stanovništva.**

Postupci kako se može preuzeti vlast od onih koji je drže – Pravila za radikale

- 1. Moć nije samo ono što se ima nego **ono što protivnik vjeruje da se ima**
- 2. Nikad ne napuštaj **područje iskustva vlastitih ljudi**, ali po mogućnosti **napusti ono od protivnika**
- 3. **Izrugivanje** je najjače oružje čovjeka. Ono dovodi protivnika do pogrešnog ponašanja i otkriva slabosti
- 4. **Vlastita akcija se sastoji u reakciji protivnika**. Pažljivo pobuđen protivnik će putem bijesne reakcije postati najveća snaga građanske akcije
- 5. Dobra taktika je ona koja članovima grupe pričinjava zadovoljstvo. **Tako dugo dok se mogu smijati i radovati, volja za akcijom neće nestati.** *Sitne, male moralne pobjede*

Stalna akcija je neophodno potrebna jer:

- 6. pritisak nikad ne smije popustiti. **Stalan pritisak** vodi do pogrešne reakcije protivnika i podržava vlastitu akciju
- 7. **Prijetnja** - Ako se pažljivo dopusti da procuri ono što se planira, štedi se vlastita akcija jer protivnika već unaprijed hvata strah
- 8. **potraži vlastiti dio cilja, personaliziraj ga i “udari” u njega**. Besmisleno je zahvaćati anonimnu upravu ili cijele sisteme.
- Alinsky – cilj opravdava sredstvo

?

Što mislite o pravilima za radikale S. Alinskog?

Koji su problemi u mobilizaciji i aktivaciji stanovnika?

Problem uvida u problem?

* Ako se problem relativizira i negira, ako nedostaje informacija

Problem mobilizacije?

Strah? Nelagoda, osjećaj da to nema smisla, podijeljena odgovornost?

Problem održavanja aktivnosti?

Emocionalno zasićenje, gubitak povjerenja, nedostatak jasnog plana,
nedostatak jasnog vodstva.

Katalitičko-aktivirajući SROZ

- Autori: Hauser, Seippel, Karas/Hinte
- Katalitički SROZ: počiva na utopiji jednog **besklasnog društva** u kojem ne postoje potlačeni, u kojem se ljudi pomažu putem vlastitih grupa i predstavnika, u kojem se visoko cijeni solidarnost, u kojem se ljudi identificiraju s problemima i u kojem se razvijaju sposobnosti za socijalno-kreativan život
- **Kataliza:** izraz iz kemije – **strano tijelo** upotrijebljeno kao katalizator u nekoj kemijskoj supstanci **stvara promjene i ubrzava**, pospješuje ih bez da se samo promijeni

(Pr. U kemiji manganov dioksid koji ubrzava reakciju raspada vodikovog peroksida na vodu i kisik)

Razmislite znate li neki primjer katalizatora u društvenim procesima?

- Socijalni radnik u zajednici treba u zajednici djelovati kao **katalizator – poticati procese kod stanovnika zajednice** u čijem tijeku oni **postaju svjesni svoje** situacije te trebaju promijeniti uvjete prema svojim interesima. Stručnjak potiče proces i podržava ga
- **Središnja ideja aktivirajućeg SROZ-a je grupna samopomoć.** Ljudi koji trpe slične probleme trebaju se zajedno uključiti u grupu u kojoj mogu razmijeniti probleme, međusobno se podržati i pristupiti uzrocima i teškoćama – građanske inicijative

- Organiziranje zajednice se definira kao “metoda kojom se pokreće kompleks inicijativa kroz koje stanovnici jedne prostorne cjeline **prepoznaju zajedničke probleme, nadilaze stara iskustva bespomoćnosti i razvijaju vlastite snage** kako bi se solidarizirali i konstruktivno pristupili vlastitim problemima.
- Pri tome ljudi uče savladavati osobne deficite i razvijati individualnu stabilnost te istovremeno raditi na odstranjivanju akutnih problemskih stanja (kratkoročno) te na odstranjivanju uzroka zapostavljenosti i potlačenosti” (Hinte i Karas, 1991).

- Formirati **što je moguće više inicijativnih grupa** te okupljališta (komunikacijske točke, ljudi za vezu) kojima se ljudi u zajednici mogu obratiti ako trebaju savjet ili pomoć
- Mreže dobrovoljnih suradnika, bračni parovi, obiteljske grupe, grupe samohranih majki, susjedstvo itd. su sastavni dijelovi tog koncepta
- **Anti-paternalistička postavka – za jačanje mogućnosti političke participacije građana**
- Participacija počinje radnjama u manjem području **gdje nije prevelik rizik. Pozitivna iskustva** sa samostalnim djelovanjem u neposrednom području svakodnevice pretpostavka je za **spremnost daljnjeg angažmana** na ostalim društvenim područjima

- Preraspodjela moći treba biti **izborena od “pogođenih”**, a ne od drugih za njih (neke inicijativne grupe dolaze u zajednicu, poduzimaju akcije i čude se zašto nitko od stanovnika ne sudjeluje)
- **“Pogođeni” stanovnici moraju sami odrediti koji će se projekt i koja akcija pokrenuti**
- Aktivirajući SROZ je protiv dugih diskusija prije samog početka projekta

?

- Znete li uspješne primjere grupa koji su promijenili stanje u društvu?
- Što te grupe/pojedinci imaju?
- Kako nastupaju?

?

- Koji su od teorijskih okvira vama najbliži:
 - Država blagostanja
 - S.R. u gradskoj četvrti, Rad u miljeu i integrativni pristup
 - Agresivni SROZ, Katalitičko-aktivirajući SROZ i pristup prema Saulu Alinskom